

Priloga: Rzd-01-22-00004-01

Datum: 22.4.2022

opis enote nesnovne kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00104**

Ime enote: **Vezenje po štetih nitih**

Sinonimi imena enote:

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **gospodarska znanja in veščine**

Podzvrsti:

rokodelska in obrtniška znanja

Tipološka gesla:

izdelava vezenin, krašenje tkanin

Kratek opis:

Vezenje po štetih nitih je način ročnega krašenja tkanin z iglo in vezilno nitjo, pri katerem vzorec vezenja nastane tako, da vezilno nit v tkanino vbadajo na podlagi preštevanja niti osnovne tkanine.

Opis:

Vezenje po štetih nitih je način krašenja tkanin z iglo in vezilno nitjo. Izvaja se na tkaninah, pri katerih se niti osnove in votka pravokotno križajo in so vidne, da jih je mogoče šteti. Vzorec na tkanini nastane tako, da vezilno nit v tkanino vbadajo z iglo na podlagi preštevanja niti osnovne tkanine.

Vezenje po štetih nitih vključuje več različnih tehnik. Najbolj je živo vezenje po štetih nitih, ki temelji na križnih vbodih (vezenina s križci). V Beli krajini je živa tehnika tkaničenja (vezenje, ki posnema dvo- ali večbarvno tkanje), raličenja (zaznamuje ga cikcakasto vezenje) in štepanja (vezenja črtnih motivov z različnimi vbodi). Posamezniki izdelujejo še druge vezenine po štetih nitih, npr. ploščate vezenine. Te in drugovrstne vezenine dopolnjujejo z ažurji in razpleti (okras, ki nastane, če se nekatere niti potegnejo iz tkanine, druge pa obšijejo), tudi z gobelinskimi vbodi. Vezejo z vezilno nitjo, ki je najpogosteje bombažna, lahko tudi lanena, volnena, svilena ali drugovrstna. Za podlago uporabljajo različne tkanine, najpogosteje izdelane iz naravnih vlaken, med katerimi prevladujeta lan in bombaž, v manjši meri vezejo tudi na tkanine iz umetnih vlaken. Izdelujejo enobarvne, dvobarvne ali večbarvne vzorce. Z vezenjem krasijo tkanine, namenjene hišni in cerkveni opreми, predmete vsakdanje in praznične rabe, med njimi sodobna oblačila ter folklorne in njim sorodne kostume. Poleg podedovanih tradicionalnih znanj, vzorcev in predmetov razvijajo nove tehnike in motive, vezenine pa vključujejo tudi na tekstilije sodobne rabe.

Z vezenjem po štetih nitih se veliko pogosteje kot moški ukvarjajo ženske. V okoljih, v katerih so razširjene posamezne tehnike vezenja, znanje s starejših na mlajše generacije prehaja neposredno, drugod z izobraževanjem, delavnicami in posredno s knjigami ter spletom. Otroci se vezenja učijo v kroških oz. pri interesnih dejavnosti v šolah, odrasli z družinji v bolj ali manj formalno organiziranih skupinah. Posamezniki veziljsko znanje širijo med udeležence tečajev, z njim seznanjajo ljubitelje tekstilne dediščine in svoje vezenine predstavljajo na

predavanjih, občasnih razstavah ter festivalih.

Vezenje kot način krašenja podlage z iglo in vezilno nitjo na Slovenskem se pojavlja vsaj od poznega srednjega veka. Sprva je bilo omejeno na krojaške in veziljske cehe, samostane in plemkinje, v 17. in 18. stoletju se je širilo med meščanke, po letu 1869 (uvedba obveznega šolanja) vse hitreje tudi med kmečko prebivalstvo. Od leta 1888 so se vezilje izobraževale na strokovnih veziljskih šolah, dekleta vseh družbenih plasti so do srede 20. stoletja pogosto vezle predmete zase in za domače potrebe. Po drugi svetovni vojni je z ukinitvijo spoznavanja ročnih del v okviru rednega osnovnošolskega izobraževanja vezenje zamiralo, ponoven vzpon doživlja od 90. let 20. stoletja.

Vezenje s križci je bilo na Slovenskem znano vsaj že v 16. stoletju. V 19. stoletju so v tej tehniki, ki je razcvet doživela na Gorenjskem, z rdečo in modro nitjo najpogosteje vezli prte, prtiče, rjuhe, prevleke za blazine in brisače. Motivi vezenin so bili pogosto vzeti iz rastlinskega sveta, med najbolj prepoznavnimi je motiv nageljna. Na območju med Bledom in Javorniškim Rovtom je bila vsaj od druge polovice 19. stoletja znana tehnika ploščate vezenine po štetih nitih, izdelana z belo bombažno nitjo na belem platnu. V Beli krajini je znano tkaničenje, ki je sodilo med tehnike vzorčnega tkanja blaga, a je bilo v 19. stoletju preneseno na veziljsko področje. Tam sta bila vsaj že v 19. stoletju znana tudi štepanje in raličenje. Najstarejše ohranjene vezenine po štetih nitih so iz 18. stoletja, najstarejšo ohranjeno vezenino (prtič) po štetih nitih z uvezeno letnico 1823 hrani Slovenski etnografski muzej.

Datacija:

pozni srednji vek, 16. stol., 18. stol., 19. stol., 1823 (omemba), 1869, 1888

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **OSTALO (OSTALO)**

Opis lokacije:

Slovenija

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: 0 X: 0

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

več nosilcev

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00104.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Stane Sajovic, 2022

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja nesnovne dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za nesnovno dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Slovenski etnografski muzej**

Strokovna področja:

etnologija

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register nesnovne kulturne dediščine:

Register nepremične kulturne dediščine:

Register premične kulturne dediščine:

Slovenski etnografski muzej
Belokranjski muzej Metlika
Gorenjski muzej
Pokrajinski muzej Koper
Narodni muzej Slovenije
Muzeji in galerije mesta Ljubljane

9. UTEMELJITEV VPISA

Vezenje velja za pomembno večino zlasti posameznic, ki se s to dejavnostjo ukvarjajo v prostem času. Na temelju poznavanja tehnik vezenja ideje za svoje izdelke iščejo v tradicionalnih motivih in tehnikah, obenem pa povzemajo znanja od drugod in ustvarjajo izdelke za sodobno rabo. Z vezenjem razvijajo zavest o pomenu kulturne dediščine ter se s prepletom tradicije in inovacije umetniško izražajo. Poleg omenjenih tehnik danes vezilje razvijajo tudi nekatere druge tehnike vezenja, izdelke sodobne rabe pa izdelujejo s kombinacijo vezenja po štetih nitih in po narisku. Veziljstvo ponoven vzpon doživlja zlasti od 90. let, ko se ljubiteljske vezilje tedensko ali mesečno srečujejo v bolj ali manj formalno organiziranih skupinah.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitve: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **centroid ni določen**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **22.4.2022**

Št.: **Rzd-01-22-00004-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-22-00004-11-01

Datum: 22.4.2022

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00104**

Ime enote: **Vezenje po štetih nitih**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **280**

Rozalija Strojan

Zgornje Pirniče 10b, 1215 Medvode

<https://www.vezenine-rozalija.si>

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Rozalija Strojan se je vezenja po štetih nitih s križci naučila od mame, s to prostoročno dejavnostjo pa se je ukvarjala tudi njena babica. V osnovni šoli se je Rozalija Strojan vezenja učila na krožku vezenja. S to dejavnostjo se ukvarja več kot 60 let, zadnjih 30 let bolj sistematično in z namenom širjenja znanja tehnike vezenja s križci po štetih nitih. Izdeluje prtičke različnih velikosti, z motivi krasi knjižna kazala, vrečke za shranjevanje, blazine in podobne tekstilne uporabne predmete.

Znanje vezenja motivov, kot so gorenjski nagelj, srce in drugi stilizirani motivi, širi na delavnicah ročnih del v šolah, kulturnih društvih in društvih upokojencev. Vodi krožek vezenja Ažur v Osnovni šoli Pirniče. Zadnja leta aktivno vodi skupine mentorjev ročnih del pri Zvezi društev upokojencev Slovenije in skupaj z njimi razstavlja svoje izdelke. Med letoma 1996 in 2012 je svoje izdelke razstavljala na bienalnih razstavah domače in umetnostne obrti v Slovenj Gradcu in Ljubljani. Udeležuje se sejmov, razstav v domačem in tujih krajih ter s predstavitvami vezenja sodeluje na vsakoletnih prireditvah. Prav tako se udeležuje mednarodnega festivala vezenja v Velenju. Za svoje izdelke je prejela pozitivno mnenje Obrtne zbornice Slovenije.

Status: **aktiven nosilec**

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **ZGORNJE PIRNIČE (MEDVODE)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **456613** X: **110623**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00280.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Janez Strojan, 2018

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **22.4.2022**

Razlog: **pobuda**

Številka: **Rzd-01-22-00004-03**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Razlog:

Številka:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Razlog:

Številka:

11. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-22-00004-11-02

Datum: 22.4.2022

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00104**

Ime enote: **Vezenje po štetih nitih**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **281**

Ivanka Sajovic

Drenovec 5b, 8344 Vinica

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Ivanka Sajovic se je vezenja v tehniki tkaničenja naučila že kot deklica od stare mame in mame. Bolj intenzivno se je začela s tkaničenjem ukvarjati leta 2008. Za svoje izdelke je dobila pozitivno mnenje komisije pri Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije. Iz domačega platna in s tkaničenjem izdeluje prtičke, darilne vrečke, otirače, pasove za kostume, ki predstavljajo oblačenje v preteklosti, in druge izdelke.

Svoje izdelke predstavlja na razstavah, udeležuje se tudi sejmov in predstavitev. Na svojem domu ima manjšo muzejsko zbirko. Svoje znanje belokranjskega tkaničenja na vse zainteresirane prenaša na delavnicah.

Status: **aktiven nosilec**

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **VINICA (ČRNOMELJ)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **519351** X: **35559**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00281.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Stane Sajovic, 2022

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **22.4.2022**

Številka: **Rzd-01-22-00004-03**

Razlog: **pobuda**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Številka:

Razlog:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Številka:

Razlog:

11. ZAZNAMKI